

Filozofia náboženstva v 21. storočí

Medzinárodná konferencia

Krakov 27. – 29. júna 2011

V dňoch 27. – 29. júna 2011 sa v Krakove konala konferencia venovaná aktuálnym témam filozofie náboženstva. Hlavnými organizátormi boli *Európsky časopis pre filozofiu náboženstva* v spolupráci s Filozofickým inštitútom Jagelovskej univerzity v Krakove a Filozofickým inštitútom Pápežskej univerzity Jána Pavla II. v Krakove, za podpory Stredoeurópskej spoločnosti pre filozofiu náboženstva (CESPR), Poľskej spoločnosti pre filozofiu náboženstva (PSPR) a Spoločnosti kresťanských filozofov.

Na konferencii sa zišli odborníci na filozofiu náboženstva z celého sveta. Najznámejšími osobnosťami boli anglický filozof Richard Swinburne z Oxfordskej univerzity, Eleonore Stump z Univerzity Saint Louis (USA) a Linda Zagzebski z Univerzity v Oklahome (USA). Po dvoch dopoludňajších úvodných referátoch prebiehala konferencia vždy v troch paralelných sekciách, zameraných na niektorú oblasť filozofie náboženstva, či už išlo z pohľadu metafyziky o koncept Boha, Božie vlastnosti, argumenty pre Božie jestvovanie alebo problém zla, či o otázky z oblasti epistemológie, ktorá rieši problém vzťahu viery a rozumu, poznateľnosti Boha, Božieho poznania, odôvodnenosti náboženských presvedčení či evidencie.

Richard Swinburne sa vo svojom referáte sústredil na obhájenie možnosti a užitočnosti prirodzenej teológie zoči-voči jej dvom najväčším kritikom: D. Humovi a I. Kantovi. Eleonore Stump v prednáške na tému *Pokánie, láska a odpustenie* prehodnotila Anzelmovu interpretáciu učenia o pokáaní vo svetle Božieho atribútu lásky. V takomto prístupe, ktorý zastával aj Tomáš Akvinský, sa Anzelmovo tvrdenia o tom, že Božej spravodlivosti protirečí odpustiť hriešnikovi bez toho, že by bol najskôr potrestaný, javia ako protirečiacie láske.

Ďalšou referujúcou bola Linda Zagzebski, ktorá poukázala na to, že ak hľadáme epistemické zdôvodnenie náboženských presvedčení, môže byť veľmi užitočné rozlišovať medzi dôvodmi v prvej a tretej osobe. Denis Moreau z Univerzity v Nantes (Francúzsko) sa pokúsil filozoficky objasniť pojem spásy, pričom zhrnul argumenty a hypotézy zo svojej najnovšej knihy *Cesty spásy* (2010). Pri pojme spásy je podľa neho potrebné rozlišovať dva základné aspekty: negatívny, v ktorom sa spása chápe ako vyslobodenie či záchrana z nebezpečnej situácie, a pozitívny – zabezpečenie nejakého dobra, nadobudnutie žiaduceho stavu či prechod z nešťastného stavu utrpenia do stavu šťastia a naplnenia. Poukazuje tiež na to, že presvedčenie o tom, že smrťou sa všetko nekončí, a preto netreba mať pred ňou strach, vedie k intelektuálnym a emocionálnym procesom, ktoré posilňujú ľudskú existenciu, lebo je oslobodená od morálne nesprávneho konania, motivovaného strachom zo smrti. A najviac ju posilňuje práve kresťanské presvedčenie, že Kristus premohol smrť.

William Wainwright z Univerzity vo Wisconsin (Milwaukee, USA) sa venoval téme chápania duchovných zmyslov v západnej spiritualite a analytickej filozofii náboženstva. Pojem duchovného zmyslu zohrával tak v dejinách rímskokatolíckej, ako aj východnej ortodoxnej tradície významnú úlohu. Zaoberali sa ním vo svojich dielach takí známi teológovia ako Origenes, Bonaventura či Hans Urs von Balthasar. Z analytickej tradície si prednášajúci zvolil Nelsona Pika a jeho fenomenologické chápanie duchovných zmyslov. Wainwright sa sústreďuje na dva modely priameho kognitívneho kontaktu s božským, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v koncepciách duchovných zmyslov. Prvým je platónsky model, v ktorom tento kontakt zabezpečuje bezprostredná intuícia rozumu cez afektívny rozmer, ktorý rozum prirodzene zahŕňa. Predstaviteľom takéhoto prístupu je John Smith. Druhý model rozvíja Jonathan Edwards, pričom vychádza z Lockovho chápania bežného zmyslového vnímania. Tento model však čelí vážnym výhradám, keďže predmetom duchovného zmyslu sú nutne pravdy, ktoré zachytávame rozumom, a nie zmyslovou percepciou. Smithov model je nádejnejší, no vyžaduje si ďalšie rozvinutie. Posledným z hlavných prednášateľov bol Paul Clavier z École normale supérieure v Paríži. Venoval sa konceptu Boha po Osvienčime, ktorý vypracoval Hans Jonas, a jeho teodícei, ktorú podrobil kritike.

Na konferencii vystúpili so svojimi príspevkami aj členovia Združenia učiteľov filozofie na teologických fakultách v Čechách a na Slovensku. Lukáš Novák z Juhočeskej univerzity v Českých Budejoviciach predniesol príspevok *Je Boh logicky nutný?* Vlastimil Vohánka a Daniel Novotný sa zaoberali vzťahom Trojice a pravdepodobnosti. Petr Dvořák hovoril o konceptoch *a priori* a *a posteriori* v dôkazoch o Božom jestvovaní. Slovensko reprezentoval Luboš Rojka z Teologickej fakulty Trnavskej univerzity, ktorý sa zamýšľal nad bezčasovou koncepciou Božej vôle, nad ťažkosťami, ktorým čelí, ale i nad jej možnými výhodami po ďalšom rozpracovaní.

Táto konferencia bola veľkým obohatením najmä pre účastníkov zo strednej Európy, keďže oblasť filozofie náboženstva sa v nej začala naplno rozvíjať až po páde komunistických režimov, a toto bola prvá veľká konferencia s takýmto zameraním v tomto regióne.

Mgr. Ing. Mária Spišiaková
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava
e-mail: maria.spisiakova@gmail.com